lang heeft bij een zuiver stellen van deze dingen; moge ons artikel hem herinneren aan zijn belofte, ons van voorlichting te zullen dienen. En tone hij ons dan, dat er structuurverschillen mogelijk zijn, die met deformatie niets te maken hebben. Wende hij bovenal zijn invloed bij zijn collega's aan om ons van deformatie der strijdmanieren te verlossen.

Misverstands hoogste triomf.

Prof. Ridderbos schrijft in „Geref. Theol. Tijdschrift":

Gelijk gezegd, zet Prof. Hepp boven zijn eerste paragraaf: „het voortbestaan van de ziel na den dood uitdrukkelijk geloochend". Hij acht de juistheid van deze zware beschuldiging boven allen twijfel te kunnen verheffen door een enkel citaat, waarin de woorden voorkomen: „hij (n.l. de mensch) kan dan heel zijn stoffelijke organisatie en zijn bestaan als levende ziel kwijtraken". Prof. Hepp zegt nu: „wie zijn bestaan... als levende ziel kwijtraakt, bestaat immers als levende ziel — en in die beteekenis is „ziel" volgens den auteur alleen acceptabel — niet meer voort. Misverstand is alzoo buitengesloten".

Mij dunkt: het misverstand viert hier juist zijn hoogsten triomf. Wat voor bezwaren ik ook tegen verschillende beweringen van den heer Janse (ook wel tegen het door mij niet geciteerde slot van dit citaat) moge hebben — dat de mensch zijn bestaan als levende ziel kan kwijtraken, is m.i. een zoo onschuldige bewering als er maar kan bestaan. Het is toch duidelijk, dat de uitdrukking „levende ziel" ontleend is aan het spraakgebruik des Bijbels; en daarin pleegt met deze uitdrukking te worden aangeduid de mensch, zooals hij in dit aardsche leven bestaat; in het citaat wordt de uitdrukking dan ook volkomen terecht verbonden met de woorden „heel zijn stoffelijke organisatie" [1]).

De verklaring:

De fout is m.i., dat Prof. Hepp niet begonnen is, den lezer in te lichten over het door hem bestreden systeem en de daaraan verbonden eigenaardige terminologie, die meebrengt, dat men aan het voortbestaan na den dood niet den term „ziel" wil verbinden. Doordat Prof. Hepp nalaat, dit duidelijk te maken, en aangezien naar de gebruikelijke voorstellings- en zegswijze het persoonlijk voortbestaan en het „voortbestaan der ziel" samenvalt, brengt het opschrift „het voortbestaan der ziel... geloochend" den lezer in den waan, dat heel het persoonlijk voortbestaan geloochend wordt; en als dat dan door andere uitspraken weer wordt tegengesproken, moet de lezer wel denken, dat de bestreden auteur het met de eene hand aanvaardt, maar met de andere verwerpt, en het dus in ieder geval niet met beslistheid handhaaft. Te meer moet deze indruk worden gevestigd, omdat Prof. Hepp in de onmiddellijk voorafgaande inleiding heeft gezegd: „hier betreft het eene waarheid, welke niet eens specifiek Gereformeerd, doch algemeen Christelijk is, door de Christelijke kerk van de apostolische eeuw af is beleden en alleen door sommige secten en door ongeloovige wetenschap werd bestreden". De lezer moet wel denken, dat de bestreden auteur met zijn „uitdrukkelijke loochening van het voortbestaan der ziel" op het standpunt van die sekten en die ongeloovige wetenschap staat.

Het is m.i. duidelijk, dat Prof. Hepp had moeten beginnen met een samenvattende uiteenzetting van het door hem bestreden gevoelen.

Het voortbestaan gehandhaafd.

Ook dit is van Prof. Riddersos:

Eén paragraaf had daar zeker nog gevoegelijk aan kunnen voorafgaan; een paragraaf met een soortgelijk opschrift als het thans door Prof. Hepp vooropgestelde, maar in vrijwel tegengestelde richting wijzend, b.v. met dit opschrift: „het voortbestaan na den dood natuurlijk door allen uitdrukkelijk gehandhaafd". Dan zou datgene, wat nu door Prof. Hepp in de eerste paragraaf wel óók gezegd wordt, maar niet tot zijn recht kan komen, op den voorgrond zijn gesteld als groote hoofdzaak. En dit zou niet alleen den lezer een beteren indruk hebben gegeven, maar ook veel meer in overeenstemming met de waarheid zijn geweest. Want natuurlijk is dit voor den bestreden auteur evengoed als voor ons belangrijker dan al het andere; ik althans twijfel geen oogenblik, of hij, en degenen, die door de tegen hem gerichte beschuldiging ten deele mede worden getroffen, zouden duizendmaal liever willen, dat al hun geschriften werden verbrand, ja dat de hand, waarmede ze geschreven werden, werd afgehouwen, dan dat zij ook maar in het allerminst tekort zouden willen doen aan hetgeen ons door de Schrift aangaande het voortbestaan na den dood, en aangaande 's menschen eeuwig wel of wee duidelijk wordt geleerd.

„Onsterfelijke ziel".

Prof. Ridderbos merkt in hetzelfde artikel op:

Hier wordt weer de indruk gewekt, alsof de tegen de uitdrukking „onsterfelijke ziel" ingebrachte bezwaren berusten op een zakelijke verwerping van het voortbestaan; en dit zou dan niet enkel gelden van den in het vorige geciteerden heer Janse — wien, naar ik betoogde, in de interpretatie van zijn citaat evengoed onrecht werd gedaan —, maar ook van de anderen, van wie Prof. Hepp zegt, dat zij zich over het niet-voortbestaan van de ziel niet hebben uitgesproken, maar in deze bestrijding van haar onsterfelijkheid hem bijvallen.

Het was noodig geweest, eens bedaard na te gaan, wat de eigenlijke inhoud is van het bestrijden van de idee der „onsterfelijke ziel". Dan zou m.i. aan het licht zijn gekomen, dat het hier over geheel iets anders gaat, en dat hier zelfs dingen worden gezegd, die alleszins overweging verdienen. Behalve het door Dr Kuyper tegen de uitdrukking eens aangevoerde argument — dat n.l. de ziel, die den geestelijken en den eeuwigen dood ondergaat, wel terdege sterft — meen ik, dat de bekende uitdrukking ook dit bezwaar heeft, dat ze niet laat uitkomen, dat de mensch sterft. Ik weet wel, dat de Schrift ook ergens spreekt van „het lichaam dooden" en ik meen dan ook, dat in aansluiting daaraan de uitdrukking „onsterfelijke ziel" een goeden zin kan hebben. Maar de doorgaande uitdrukking der Schrift is toch, dat de mensch sterft; en in de bekende omschrijving van den dood als scheiding van ziel en lichaam ligt toch m.i. ook opgesloten, dat het sterven als uiteenscheuring van wat bijeenhoort den geheelen mensch omvat; dat dus ook de ziel daarin deelt, al weten we, dat ze na die losscheuring een voortbestaan heeft, dat echter alleen voor hem, die door Christus de onsterfelijkheid heeft ontvangen, waarlijk leven is, terwijl het bij anderen slechts in een zeer beperkten en verzwakten zin „leven" kan worden genoemd. Wanneer iemand dus betoogt, dat de term „onsterfelijke ziel" feitelijk stamt uit een niet-Christelijke gedachtenwereld, waarin de ziel als het Goddelijk deel des menschen werd voorgesteld als verheven boven den dood, door welken zij enkel uit haar gevangenis verlost wordt — dan acht ik dit betoog alleszins der overweging waardig. En al ben ik geen purist genoeg om nu met die broeders tegen de uitdrukking, die eenmaal burgerrecht verkreeg en onder ons in goeden zin wordt verstaan, zulk een strijd te voeren als de broeders doen, ik kan haar toch allerminst bewonderen.

K. S.

1) Men vergelijke Gen. 2 : 7, enz. en Cremer in PRE [3] VI, 452, 45 v.v.: „Denn die Seele als solche überdauert zwar den Tod, *psyche zoa* aber oder *psyche* allein bezeichnet als term. techn. stets das Einzelwesen in seiner stofflichen Organisation oder in seinem diesseitigen Dasein, nie in seinem durch den Tod herbeigeführten Zustand". Zooals men ziet, geldt volgens Cremer dit spraakgebruik zelfs voor den term „ziel", n.l. als terminus technicus; maar daar behoeven we ons niet mee bezig te houden; het citaat spreekt van „levende ziel", en dan moest voor ieder, die het Bijbelsch spraakgebruik kent, alle misverstand zijn buitengesloten.

KERKNIEUWS

GEREFORMEERDE KERKEN.

Tweetal te:
Uithuizermeeden: F. J. Scholten te Onstwedde en W. Scheele te Hoogersmilde.

Drietal te:
Beetsterzwaag: Cand. J. C. Everaars, hulppred. te Sloten (Fr.), Cand. H. van Minnen, hulppred. te Noordwolde (Fr.) en Cand. A. Vellema, hulppred. te Grouw (Fr.).

Beroepen te:
Bierum: A. W. Wynenga te Jutrijp-Hommerts.
Overschild: Cand. P. H. de Kleer, hulppred. te Montfoort.
Utrecht (vac. W. Veder): D. Zwart te Aalten.
Zonnemaire: A. J. van Sluijs te Middelburg.

Aangenomen naar:
Berkum (Ov.): Cand. A. B. Roukema, hulppred. te Heeme
Nieuw-Beets (Fr.): Cand. D. A. Zijlstra, hulppred. te Merkbu

Bedankt voor:
Oosterbeek: D. Scheele te Assen.

Intrede te:
Wester-Ernden: Cand. J. van Hoegee. Tekst: 1 Cor. 2:1 en 2

Emeritaat Ds C. Lindeboom.
De Classis Amsterdam verleende haar goedkeuring aan het besluit van den Raad der Geref. Kerk van Amsterdam, om aan Ds C. Lindeboom op zijn verzoek met ingang van 1 Mei a.s. eervol emeritaat te verleenen op grond van 40-jarige diensttijd.

GEREFORMEERDE GEMEENTEN.

Bedankt voor:
Borssele, Bruinisse en Meliskerke: P. Honkoop te 's-Gravenhage.

NEDERLANDSCHE HERVORMDE KERK

Beroepen te:
Ernst (Gld.): E. van Asch te Sommelsdijk.
Engelen en te Veldhoven: Cand. W. A. Vrijlandt te Biervliet.
Giessen-Rijswijk: Cand. P. Schoonebeom, hulppred. te Leeuwarden.
Leeuwarden: H. J. Drost te Aalten.
Makkum.: B. C. Visser te Okkenbrock.
Meeuwen (N.-Br.): Cand. J. F. N. van Harrevelt te 's-Gravenhage.
Meppel: Th. A. Vos te Nieuwe Pekela.
Middelburg: J. van Woerden te Zwammerdam.
Midwolda (toez.): Cand. S. Hoekstra, hulppred. te Joure.
Schore: Cand. A. Postma, hulppred. te Assen.
Varik: Cand. L. Metselaar, hulppred. te IJsselmonde.
Wijhe: W. Th. Hoek te Hardenberg.
Zegveld: J. G. van Ieperen te Leerbroek.

Aangenomen naar:
Budel: Cand. A. Bloemendaal te Drempt.
Colmschate (Ov.): A. v. d. Walle te Eck en Wiel.
Oldebroek: B. G. C. Steenbeek te Bennekom.
Veghel (toez.): J. H. Denee te Asten.
Zaamslag (toez.): G. W. Korevaar te Biggekerke.

Bedankt voor:
Amsterdam: M. G. Gerritsen te Amersfoort.
Kerkdriel: A. Kentie te Haamstede.
Nijland: R. Bijlsma te Eexta.

Intrede te:
Daarle: M. B. Verkerk. Tekst: Joh. 19:19 en 20.
Dordrecht: R. J. D. Beerekamp. Tekst: 1 Cor. 2:2.
Wierden: K. v. d. Pol. Tekst: Coll. 4:3.

Wie heeft vóór 1 April het grootste aantal nieuwe abonné's aangebracht?
Het antwoord komt in 't volgende nummer!
En de gelukkige ontvangt de Drie deelen Prof. Dr K. Schilder „Christus in Zijn lijden".

Correspondentie van de Administratie

Herinnering.

8 April geven wij de kwitanties af voor het abonnementsgeld over den termijn 1 April—30 September 19.. (ad f 2,50 + 15 cts incassokosten). In verband hiermee verzoeken wij onzen abonné's, die, teneinde deze incassokosten te vermijden, er de voorkeur aan geven het bedrag te remitteeren, dit vóór genoemden datum te willen doen. (Postrekening 36000). **Op het stortingsbewijs gelieve men het juiste adres te vermelden, waaraan het blad gezonden wordt.**

Rekeninghouders bij den Postcheque- en Girodienst geven wij in overweging, gebruik te maken van de gelegenheid tot automatisch gireeren. Men behoeft hiervoor slechts eenmaal een formulier in te vullen en te onderteekenen, waarna het Centrale Postgirokantoor tegen een geringe vergoeding van 3 cent per keer voor zorgt, dat, zoolang men abonné wenscht te blijven, prompt op den eersten dag van elk half jaar het bedrag van het abonnementsgeld op onze rekening wordt overgeschreven.

De bedoelde machtigingsformulieren zijn gratis verkrijgbaar aan elk postkantoor, of worden desgewenscht op aanvraag ook door ons toegezonden.

DE UITGEVE

Aan onze Abonnees!

Wij mogen U met vrijmoedigheid vertellen, dat het aantal abonnees steeds toeneemt en dat vele abonnees in het werven ijverig zijn.

Doet U ook al mee?

Als blijk van erkentelijkheid hebben wij een lijst met een keur-collectie boeken samengesteld, waaruit abonnees, die één of meer nieuwe abonnees aanbrengen, een keuze kunnen doen. Wilt U uw krachten beproeven? Indien U ons de lijst aanvraagt, zenden we ze U gaarne toe.

Bovendien stellen we voor den abonnee, die vóór 1 April 1937 de meeste nieuwe abonnees aanbrengt, nog als premie beschikbaar de drie deelen van Prof. Dr K. Schilder's „Christus in Zijn lijden".

Succes toegewenscht door de uitgevers

Oosterbaan & Le Cointre - Goes

1 April begint het 2e halfjaar van den 17en jaargang. Een geschikte datum voor ingang abonnement!

WEET U
dat er een **„Ver. van Organisten bij de Geref. Kerken** bestaat, die o.a. ook onze Kerken van advies dient bij orgelbouw, -restauratie of het benoemen van organisten?

KENT U
„Organist en Eredienst", het maandblad, door deze vereniging uitgegeven, bevattende verschillende leerzame artikelen betreffende kerkzang, orgelspel enz., bovendien vaak voorzien van een muziekbijlage?

ZOUDT U
dat blad ook niet willen lezen? Het wordt U gratis toegezonden indien U donateur (min. f 2.50 p. j.) of begunstiger (min. f 1.— p. j.) van deze vereniging wordt.
Aanmelding en gratis proefnummers bij den Zen Secretaris: **R. HUIZENGA, Bilderdijklaan 79, Rijswijk (Z.-H.).**

Uitgifte van een
35-jarige 4% Obligatieleening
der Gereformeerde Kerk van Gouda.
(Vrij van huidige couponbelasting)
groot f 70.000.—,
in stukken van f 1000.—, f 500.—, en f 250.—,
tegen den koers van 100 %.
De gelegenheid tot inschrijving op deze leening is opengesteld bij onze kantoren te Rotterdam, Pompenburgsingel 13 en Beijerlandschelaan 167, waar prospectussen en inschrijvingsbiljetten verkrijgbaar zijn.
ROTTERDAMSCHE BOAZ BANK N.V.

ZENDINGSLIEDEREN

Dit bundeltje bevat 38 Zendingsliederen, op daarbij aangegeven, alom bekende wijzen, te zingen door kinderen en grooteren. Te gebruiken zoowel op kinderzendingsscholen als op andere zendingsamenkomsten.

Prijs f 0.35; bij minstens 50 exx. à f 0.20 per ex.

GOES. **OOSTERBAAN & LE COINTRE**

Belangrijk voor Kerkeraden!
HEDEN VERSCHEEN:
VOOR GOD EN ZIJNE HEILIGE GEMEENTE
DOOR
Ds J. OVERDUIN
Een persoonlijk woord tot hen die Belijdenis des geloofs doen.
PRIJS SLECHTS 40 CENT
Kerkeraden, die dit smaakvol uitgevoerde boekje willen uitreiken aan de nieuwe lidmaten, kunnen een exemplaar ter kennismaking aanvragen. Bij getallen wordt het boekje voor veel lageren prijs geleverd.
In elken Boekhandel
J. H. Kok N.V. Kampen